

N THỊ THU THỦY (Chủ biên)
ÔNG HẠNH, TRẦN THỊ NGỌC

GIÁO TRÌNH

LÍ LUẬN DẠY HỌC NGŨ VĂN

NGUYÊN
OC LIỆU

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

GIÁO TRÌNH
LÍ LUẬN DẠY HỌC NGỮ VĂN

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Nguyễn Thị Thu Thủy (Chủ biên)
Đào Thị Hồng Hạnh, Trần Thị Ngọc

GIÁO TRÌNH LÍ LUẬN DẠY HỌC NGỮ VĂN

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
NĂM 2017

MÃ SỐ: 01 - 108
ĐHTN - 2017

LỜI NÓI ĐẦU

Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành tháng 7 năm 2017 quy định môn Ngữ văn là môn học bắt buộc từ lớp 6 đến lớp 12. Vì mang tính công cụ, tính thẩm mỹ - nhân văn nên môn Ngữ văn sẽ hình thành và phát triển các năng lực quan trọng, cần thiết để học sinh học tập tốt các môn học khác, học suốt đời, có thể sống và làm việc hiệu quả. Thông qua các hoạt động đọc, viết, nói và nghe, môn học này giúp học sinh có những cảm xúc lành mạnh và phát triển những phẩm chất cao đẹp, có đời sống tinh thần phong phú và có lối sống nhân ái, vị tha. Mục tiêu, nội dung chương trình Ngữ văn được xây dựng theo hướng phát triển phẩm chất và năng lực nên phương pháp dạy học cũng có nhiều đổi mới. Vì vậy, khoa Ngữ văn của các trường Sư phạm phải có chương trình đào tạo mới đáp ứng yêu cầu về nguồn nhân lực cho giáo dục phổ thông.

Trong hai năm qua, trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã có nhiều nỗ lực trong việc xây dựng chương trình đào tạo mới nhằm đáp ứng yêu cầu của chương trình giáo dục phổ thông. Chương trình đào tạo cử nhân sư phạm ngành Ngữ văn đã có sự đổi mới, đặc biệt là khối kiến thức nghiệp vụ sư phạm. Trong chương trình, học phần *Lí luận dạy học Ngữ văn* gồm 3 tín chỉ, thuộc kiến thức bắt buộc. Để đáp ứng yêu cầu dạy học của chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn, chúng tôi biên soạn giáo trình *Lí luận dạy học Ngữ văn*. Giáo trình sẽ cung cấp những kiến thức lí luận về dạy học Ngữ văn thực hiện mục tiêu đào tạo hình thành và phát triển năng lực cho các giáo viên Ngữ văn tương lai.

Quan điểm xây dựng chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn là các tri thức phổ thông cơ bản, nền tảng về văn học, giao tiếp, tiếng Việt được tích hợp vào hoạt động dạy đọc, viết, nói và nghe. Tất cả các phẩm chất chủ yếu và năng lực cốt lõi nêu trong chương trình giáo dục phổ thông tổng thể đều được quan tâm trong dạy học và đánh giá thông qua các hoạt động đọc, viết,

nói và nghe. Nội dung dạy học vừa đáp ứng các yêu cầu giáo dục Ngữ văn, vừa chú ý đến nhu cầu, sở thích của học sinh các cấp; tôn trọng kết quả tiếp nhận và tạo lập của học sinh; giúp học sinh thấy mối liên hệ, vai trò và tác dụng thiết thực của văn học, ngôn ngữ với đời sống của mỗi người học; khuyến khích và yêu cầu vận dụng những điều đã học vào cuộc sống. Trên cơ sở đó, chúng tôi biên soạn giáo trình *Lí luận dạy học Ngữ văn* gồm bốn chương: Dạy học Ngữ văn ở trường phổ thông; Phương pháp dạy học Ngữ văn; Hình thức, phương tiện dạy học Ngữ văn; Đánh giá năng lực học sinh trong dạy học Ngữ văn. Nội dung trọng tâm của giáo trình là tri thức lí luận về các phương pháp dạy học Ngữ văn: Phương pháp dạy học tri thức ngữ văn; Phương pháp dạy học tiếp nhận văn bản và phương pháp dạy học tạo lập văn bản. Mỗi phương pháp dạy học đều được xây dựng trên cơ sở xác định rõ đối tượng, nhiệm vụ và cơ sở khoa học. Kiến thức lí luận về từng phương pháp cụ thể được triển khai từ khái niệm, yêu cầu, quy trình và định hướng vận dụng. Sau mỗi chương là các câu hỏi hướng dẫn ôn tập, giúp sinh viên có thể kiểm tra, đánh giá kết quả tự học của mình. Các tài liệu tham khảo ở mỗi chương sẽ giúp người học có điều kiện tiếp cận rộng hơn, sâu hơn những tri thức lí luận được gợi ý, trích dẫn trong giáo trình.

Giáo trình *Lí luận dạy học Ngữ văn* là kết quả nghiên cứu, biên soạn của nhóm tác giả thuộc bộ môn Phương pháp dạy học Ngữ văn - Khoa Ngữ văn Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên. Những gì chúng tôi trình bày trong giáo trình này có sự kế thừa kết quả nghiên cứu của các nhà khoa học trong nước, tiếp cận xu thế dạy học ngôn ngữ và văn học ở một số nước có nền giáo dục phát triển trên thế giới, đồng thời có sự bổ sung, đổi mới nhằm đáp ứng yêu cầu của chương trình giáo dục phổ thông. Tuy các tác giả đã rất cố gắng, song giáo trình sẽ không tránh khỏi những chỗ còn hạn chế, thiếu sót. Chúng tôi rất mong nhận được những ý kiến góp ý, nhận xét chân thành từ các nhà nghiên cứu, các giáo viên cũng như các học viên, sinh viên, để giáo trình được hoàn thiện hơn.

Trân trọng cảm ơn!

NHÓM TÁC GIẢ

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	5
Chương 1. Dạy học Ngữ văn ở trường phổ thông	10
1.1. Môn Ngữ văn	10
1.1.1. Vị trí của môn Ngữ văn	10
1.1.2. Đặc điểm của môn Ngữ văn	12
1.2. Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn	14
1.2.1. Khái niệm.....	14
1.2.2. Mục tiêu.....	17
1.2.3. Nội dung	23
1.3. Quá trình dạy học Ngữ văn ở trường phổ thông.....	32
1.3.1. Bản chất, động lực, cấu trúc, logic	32
1.3.2. Nhiệm vụ của quá trình dạy học Ngữ văn	41
1.3.3. Quy luật của quá trình dạy học Ngữ văn	42
1.4. Nguyên tắc dạy học Ngữ văn.....	45
1.4.1. Khái niệm.....	45
1.4.2. Cơ sở của nguyên tắc dạy học Ngữ văn	46
1.4.3. Các nguyên tắc dạy học Ngữ văn	46
CÂU HỎI HƯỚNG DẪN ÔN TẬP	55
TÀI LIỆU THAM KHẢO	55
Chương 2. Phương pháp dạy học Ngữ văn	58
2.1. Khái niệm.....	58
2.1.1. Phương pháp dạy học	58
2.1.2. Phương pháp dạy học Ngữ văn.....	61

2.2. Phương pháp dạy học tri thức Ngữ văn	63
2.2.1. Đối tượng và nhiệm vụ	63
2.2.2. Cơ sở khoa học	69
2.2.3. Các phương pháp dạy học tri thức tiếng Việt	72
2.2.4. Các phương pháp dạy học tri thức văn học	83
2.3. Phương pháp dạy học tiếp nhận văn bản	91
2.3.1. Khái niệm.....	95
2.3.2. Đối tượng và nhiệm vụ	102
2.3.3. Cơ sở khoa học	105
2.3.4. Các phương pháp dạy học đọc hiểu văn bản	113
2.4. Phương pháp dạy học tạo lập văn bản	127
2.4.1. Khái niệm.....	133
2.4.2. Đối tượng và nhiệm vụ	133
2.4.3. Cơ sở khoa học	136
2.4.4. Các phương pháp dạy học tạo lập văn bản	142
2.5. Vận dụng phương pháp và kỹ thuật dạy học chung	154
2.5.1. Vận dụng phương pháp dạy học chung	154
2.5.2. Vận dụng kỹ thuật dạy học chung	177
CÂU HỎI HƯỚNG DẪN ÔN TẬP	192
TÀI LIỆU THAM KHẢO	193
Chương 3. Hình thức, phương tiện dạy học Ngữ văn	196
3.1. Hình thức dạy học Ngữ văn.....	196
3.1.1. Khái niệm.....	196
3.1.2. Các hình thức tổ chức dạy học trên lớp	197
3.1.3. Các hình thức tổ chức dạy học ngoài lớp	200
3.2. Phương tiện dạy học Ngữ văn	208
3.2.1. Khái niệm.....	208
3.2.2. Phân loại	209